

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.4.46>**А. В. Рижий**аспірант кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права
Класичного приватного університету, м. Запоріжжя

ЗБІР ЗА МІСЦЯ ДЛЯ ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ: ПРАВОВА ПРИРОДА, ОСОБЛИВОСТІ СПРАВЛЯННЯ

У статті досліджено сутність поняття збору за місця для паркування транспортних засобів.

Проаналізовано нормативні документи, які регламентують порядок справляння збору за місця для паркування транспортних засобів в Україні.

Розглянуто основні процедури нарахування та сплати такого місцевого збору, як збір за місця для паркування транспортних засобів, досліджено об'єкти, бази оподаткування, а також ставки збору згідно з податковим законодавством України.

Зроблено порівняльний аналіз сплати збору за місця для паркування у США та Україні. Привернуто увагу до стану сплати збору для паркування транспортних засобів у містах України.

Підкреслено, що діяльність, яка пов'язана з паркуванням транспортних засобів, має бути поширена в регіонах, а плата за паркування автомобілів повинна стати одним з основних джерел наповнення місцевих бюджетів у країнах з усталеними традиціями місцевого самоврядування.

Проаналізовано Закони України «Про дорожній рух», «Про благоустрій населених пунктів» та Постанову Кабінету Міністрів України «Порядок формування тарифів на послуги з користування майданчиками для здійснення платного паркування транспортних засобів».

Доведено, що сьогодні ставка збору є низькою для великих та туристичних регіонів країни, що потребує зміни підходів до її встановлення із урахуванням попиту, місця розташування паркувальних майданчиків та інфраструктури кожного населеного пункту.

Для позитивного впливу на фінансову самодостатність громад та з метою збільшення надходження до місцевих бюджетів від сплати збору за місця для паркування транспортних засобів запропоновано внести зміни до Податкового кодексу України в частині надання повноважень органам місцевого самоврядування, а саме сільській, селищній, міській радам або радам об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад щодо встановлення розміру ставки збору за місця для паркування транспортних засобів з огляду на попит, місце розташування паркувальних майданчиків та інфраструктуру кожного населеного пункту, без обмежень у вигляді відсотків до розміру мінімальної заробітної плати, та, відповідно, рекомендовано внести зміни до статті 268-1 Податкового кодексу України.

Ключові слова: збір для паркування, транспортні засоби, місцевий бюджет, Податковий кодекс України, об'єкт оподаткування, ставка збору, органи місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Для розвитку місцевої інфраструктури, що забезпечує реалізацію соціальної та економічної політики, необхідні місцеві податки і збори, оскільки такі платежі є фундаментальною фінансовою основою місцевого самоврядування [1].

Збір за місця для паркування транспортних засобів є одним із найбільш популяр-

них місцевих зборів у світі. Його популярність зумовлена постійним зростанням кількості транспортних засобів, розвитком господарської діяльності, пов'язаної з їх паркуванням, та розширенням мережі платних зон паркування [2].

Натепер у місцевому оподаткуванні є ряд питань, які потребують відповідей. Це стосується практики справляння місцевих податків та зборів, а саме механізму обчислення та планування місце-

вих податків та зборів. Невирішення цих питань і приводить до незначної частки надходжень від місцевих податків і зборів у місцевий бюджет.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням місцевих зборів та податків, у том числі збору за паркування транспортних засобів, приділяли увагу різні вчені.

Так, О.В. Костяна та В.В. Ясько у своїй науковій роботі дійшли висновку, що однією із основних проблем, що зашкоджують зміцненню фінансової основи місцевого бюджету, у тому числі під час надходження коштів за місця для паркування транспортних засобів, є недостатність чіткого регулювання процедури паркування законодавчою базою і, як наслідок, відсутність достатнього контролю процедури паркування [1].

І.І. Бабін з метою розвитку господарської діяльності з паркування транспортних засобів, зростання привабливості паркувальних майданчиків для операторів паркування запропонував відмовитись у Податковому кодексі України від обов'язкової мінімальної ставки збору і залишити це питання на розсуд місцевих рад. Це, на його думку, дало б змогу під час диференціації ставки збору точніше врахувати особливості місцезнаходження та типу паркувальних майданчиків, збільшити їх кількість і, відповідно, збільшити надходження до місцевих бюджетів від сплати збору за місця для паркування транспортних засобів [2].

В.В. Шалімов та С.О. Магопєць розглянули особливості встановлення місцевих податків і зборів, враховуючи вимоги Податкового кодексу України. Дослідили основні процедури нарахування та сплати такого місцевого збору, як збір за місця для паркування транспортних засобів. Визначили ризики його застосування та умови підвищення ефективності з точки зору оптимізації діяльності паркувальників та наповнення місцевих бюджетів [3].

Виклад основного матеріалу. Основними нормативними документами, які регламентують порядок застосування збору за місця для паркування транспортних засобів, є:

1) Податковий кодекс України [4];

2) Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форм податкових декларацій збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору» [5];

3) Правила паркування транспортних засобів, затверджені постановою КМУ від 03.12.2009 [6];

4) Правила зберігання транспортних засобів на автостоянках, затверджені Постановою КМУ від 22.01.1996 [7];

5) Порядок формування тарифів на послуги з утримання майданчиків для платного паркування транспортних засобів, затверджений Постановою КМУ від 02.03.2010 [8];

6) Закони України про Державний бюджет України на відповідний рік (у частині встановлення розміру мінімальної заробітної плати на 1 січня кожного року);

7) Рішення міських, селищних та сільських рад щодо встановлення на відповідній території місцевих податків і зборів

В Україні справляння цього збору розпочалось зі встановлення Декретом Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» [9] в 1993 році збору за парковку автомобілів. Хоча цей збір був одним з найбільш дієвих в аспекті мобілізації коштів до місцевих бюджетів, його механізм справляння та юридична конструкція неодноразово піддавались критиці. По-перше, в податковому законодавстві було відсутнє чітке формулювання назви цього збору, що ставило під сумнів законність його справляння. По-друге, граничний розмір збору був прив'язаний до неоподаткованого мінімуму доходів громадян, який жодного разу не переглядався і, відповідно, не враховував інфляційні процеси. По-третє, сплата водіями за місце для паркування готівкою паркувальнику робила неефективним сам механізм справляння цього податкового платежу. Це було пов'язано з надмірними втратами готівкових коштів під час їх проходження за не зовсім прозорою схемою «платник – паркувальник – організація – місцевий бюджет». По-четверте, під час паркування на майданчику для платного паркування платник сплачував збір за паркування, розмір якого встановлювався органами місцевого самовряду-

вання згідно із законом, а також вартість надання послуг з утримання майданчиків для платного паркування за кожну годину паркування згідно з тарифом, встановленим (погодженим) виконавчими органами сільських, селищних, міських рад у порядку і межах, визначених законодавством, з урахуванням переліку основних послуг. Фактично це означало сплату додаткової плати за справляння цього збору. По-п'яте, в Україні довгий час не було передбачено юридичної відповідальності як за недотримання правил паркування транспортних засобів у спеціально відведених місцях, так і за порушення правил здійснення діяльності, пов'язаної з паркуванням транспортних засобів [2].

На заміну збору за паркування автомобілів Податковим кодексом України було встановлено збір за місця для паркування транспортних засобів, платниками якого є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи – підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, організують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування на спеціально відведених автостоянках. Впровадження нового збору повинно було забезпечувати збільшення надходжень до місцевих бюджетів, а також дозволити органам місцевого самоврядування впорядковувати розміщення місць паркування [2].

Об'єктом оподаткування є земельні ділянки комунальної або державної форми власності. Базою оподаткування є площа земельної ділянки, яка відведена для паркування, або площа споруд, які побудовані за кошти місцевого бюджету. Ставки збору встановлюють органи місцевого самоврядування за кожний день провадження діяльності за 1 кв. метр площі земельної ділянки у розмірі до 0,075 відсотка мінімальної заробітної плати, встановленого законом на 1 січня звітного року.

Збільшення кількості автомобілів на дорогах, масове хаотичне паркування транспортних засобів, неякісна інвентаризація паркувальних місць або взагалі

відсутність паркувальних місць в містах України призводить не тільки до перевантаження центральної частини міста та обмеження руху пасажирів та водіїв, а також до ненаповнення місцевих бюджетів реальними коштами від сплати збору за паркування.

Для порівняння сплата збору за місця для паркування транспортних засобів приносить бюджетам американських міст десятки і сотні мільйонів доларів щорічно.

Так, у 2016 році Нью-Йорк заробив на міських паркінгах 545 млн дол., або 0,75% доходів бюджету міста. Чикаго заробило 264 млн дол., або 3,62% доходів бюджету міста. В середньому паркінги приносять бюджетам американських міст 1% доходів. В Україні ж цей показник становить 0,06%, тобто в 16 разів менше [10].

В Україні майже половина обласних центрів не заробляє на паркінгах, відповідно, місцеві бюджети недотримують мільйони гривень доходу. Відповідальність за халатне відношення посадових осіб до наповнення бюджету реальними коштами в законодавстві України також не передбачена. Земельні ділянки передаються в оренду приватним структурам, які заробляють на міських паркінгах, відповідно, збір за паркування в бюджет громад не платять (табл. 1).

Тобто 12 регіонів в Україні не доотримують у бюджет кошти в зв'язку з відсутністю місцевого збору.

Паркування автотранспорту (в широкому сенсі) – це тимчасова стоянка автотранспортного засобу незалежно від марки та власності у спеціально обладнаних або відведених для цього місцях, визначених органами місцевого самоврядування, без відповідальності за збереження транспортного засобу [1]. А в зв'язку з збільшенням транспорту у містах треба організувати комунальні підприємства, виділяти земельні ділянки та обладнувати паркувальні майданчики. Загромадження вулиць, пішохідних та зелених зон припаркованими автомобілями приносить населеним пунктам великі прямі й непрямі збитки. Прямі збитки зумовлені збоями в роботі громадського транспорту, руйнуванням зелених зон, елементів дорожньої інфраструктури, покриття пішохідних зон, яке

не розраховане на вагу автомобіля. Оплату за паркування потрібно здійснювати через платіжні автомати або мобільні додатки. Все це призведе не тільки до поліпшення інфраструктур населених пунктів та ситуацій на дорогах, а також до наповнення місцевого бюджету громад.

За даними проекту генплану Києва, у столиці у 2020 році зареєстровано 1,2 млн автомобілів. Для порівняння: У Нью-Йорку – 1,4 млн авто, проте бюджет Нью-Йорка у 2016 році отримав від паркінгів 545 млн дол., а Київ у 2019 році – 1,3 млн дол. Так, ці міста перебувають в різних «вагових» категоріях, проте порівняння показує, що потенціал столиці зовсім не розкрито, не кажучи вже про інші міста країни, в котрих такий від місцевого збору, як збір за паркування, взагалі відсутній.

Статтею 52-2 Закону України «Про дорожній рух» [11] передбачено, що під час розміщення транспортних засобів на май-

данчику для платного паркування особи, які розміщують транспортні засоби на такому майданчику, оплачують вартість послуг з користування майданчиком для платного паркування транспортного засобу згідно з тарифом, встановленим органом місцевого самоврядування відповідно до порядку формування тарифів на послуги з користування майданчиками для платного паркування транспортних засобів, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Аналогічна норма міститься і у статті 28-1 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» [12], відповідно до якої тарифи на послуги з користування майданчиками для платного паркування транспортних засобів встановлюються органами місцевого самоврядування відповідно до порядку формування цих тарифів, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

«Порядок формування тарифів на послуги з користування майданчиками для платного паркування транспортних засобів» затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 02 березня 2010 р. № 258 (далі – Постанова КМУ) [13].

Згідно з абзацом 10 п. 2 Постанови КМУ вартість надання послуг із розрахунку на одне місце для платного паркування за визначений проміжок часу з урахуванням місця розташування майданчика, часу користування ним, типу транспортного засобу та категорій осіб, які розміщують транспортні засоби на майданчиках, встановлюється органом місцевого самоврядування [13].

На нашу думку, треба внести зміни до Податкового кодексу України щодо надання органам місцевого самоврядування повноважень щодо встановлення розміру ставки збору за місця для паркування транспортних засобів без прив'язки до розміру мінімальної заробітної плати. Сьогодні ставка збору встановлюється за кожен день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі до 0,075 відсотка мінімальної заробітної плати, встановленої законом на

Таблиця 1

Рейтинг обласних центрів за часткою збору за паркування в доходах бюджетів міст, 2019 рік, %

Одеса	0,26
Львів	0,12
Дніпро	0,09
Тернопіль	0,09
Харків	0,07
Київ	0,06
Івано-Франківськ	0,04
Чернівці	0,04
Херсон	0,02
Чернігів	0,02
Луцьк	0,00
Хмельницький	0,00
Вінниця	збір відсутній
Донецьк	збір відсутній
Житомир	збір відсутній
Ужгород	збір відсутній
Запоріжжя	збір відсутній
Кропивницький	збір відсутній
Луганськ	збір відсутній
Миколаїв	збір відсутній
Полтава	збір відсутній
Рівне	збір відсутній
Суми	збір відсутній
Черкаси	збір відсутній
Донецьк	н. д.
Луганськ	н. д.

1 січня податкового (звітного) року [4]. Вважаємо, що ставка є низькою для великих та туристичних регіонів країни, тому потрібні зміни, згідно з якими огороженню місцевого самоврядування зможуть встановлювати ставку збору за місця для паркування транспортних засобів з огляду на попит, місце розташування паркувальних майданчиків та інфраструктуру кожного населеного пункту. Ставка повинна бути розрахована в гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів без прив'язки до вищої межі відсотків ставки мінімальної заробітної плати.

Висновки. Збір за місця для паркування транспортних засобів є одним з найбільш популярних місцевих зборів у світі. Постійне зростання кількості транспортних засобів, розвиток господарської діяльності в транспортній галузі робить цей вид податку все більш популярним, а як наслідок, виникає потреба в будівництві та розширенні мережі платних зон паркування. З метою позитивного впливу на фінансову самодостатність громад та збільшення надходження до місцевих бюджетів від сплати збору за місця для паркування транспортних засобів доцільно внести до Податкового кодексу України такі зміни:

Підпункт 268-1.3.1 пункту 268-1.3 статті 268-1 викласти у такій редакції:

«268-1.3.1. Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі, визначеним сільської, селищної, міської радою або радою об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад».

Список використаної літератури:

1. Костяна О.В., Ясько В.В. Особливості справляння збору за місця паркування транспортних засобів на прикладі Міста Чугуєва. *Гроші, фінанси і кредит*. Випуск 16. 2017 р. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/139.pdf>.
2. Баббін І.І. Правова природа збору за місця паркування транспортних засобів. Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри. Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 27–28 квітня 2018 року) URL: <http://kidmu.com.ua/images/news/2017-2018/04-27/tez27-28042018.pdf>.
3. Шалімов В.В., Магопець С.О. Збір за місця для паркування транспортних засобів в системі місцевих податків і зборів України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. № 26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2014_26_41 2014.
4. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
5. Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форм податкових декларацій збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0912-15#Text>.
6. Правила паркування транспортних засобів, затверджені постановою КМУ від 03.12.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1342-2009-%D0%BF#Text>.
7. Правила зберігання транспортних засобів на автостоянках, затверджені Постановою КМУ від 22. 01. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2002-%D0%BF#Text>.
8. Порядок формування тарифів на послуги з утримання майданчиків для платного паркування транспортних засобів, затверджений Постановою КМУ від 02.03.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2010-%D0%BF#Text>.
9. Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» 1993. N 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-93#Text>.
10. Зачем платить: сколько Киев и другие украинские города зарабатывают на паркингах 09. 07. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/07/9/662713/>.
11. Закон України «Про дорожній рух», 1993, №31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.
12. Закон України «Про благоустрій населених пунктів», 2005, № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з користування майданчиками для платного

паркування транспортних засобів» від 2 березня 2010 р. N 258 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2010-%D0%BF#Text>.

Rizhyi A. Fees for vehicle parking spaces: legal nature, specifics of fees collection

The article investigates the essence of the concept of fees for vehicles parking spaces.

The normative documents that regulate the procedure for collecting the fees for parking spaces in Ukraine are analyzed.

The main procedures for calculating and paying such a local fees as the fees for vehicles parking spaces are considered, the objects, tax bases, as well as the rates of fees according to the tax legislation of Ukraine are investigated.

A comparative analysis of parking fees between the United States and Ukraine is conducted. Attention is drawn to the state of payment of fees for parking vehicles in the cities of Ukraine.

It is emphasized that activities related to parking vehicles should be spread in the regions, and the fees for parking cars should become one of the main sources of filling local budgets in countries with established traditions of local self-government.

The Laws of Ukraine "On Road Traffic", "On Improvement of Settlements" and the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "The Procedure for Forming Tariffs for Services for the Use of Platforms for Paid Parking of Vehicles" were analyzed.

It is proved that, today, the collection rate is low for large and tourist regions of the country, which requires a change in approaches to its installation, taking into account the demand, location of parking lots and infrastructure of each settlement.

In order to have a positive impact on the financial self-sufficiency of communities and increase revenues to local budgets from the payment of parking fees, it is proposed to amend the Tax Code of Ukraine in terms of empowering local governments, namely village, town, city council or council. united territorial communities created in accordance with the law and the long-term plan for the formation of community territories to establish the rate of parking fees for vehicles based on demand, location of parking lots and infrastructure of each settlement, without restrictions in the form of interest on the minimum wage fees, and, accordingly, it is recommended to amend Article 268-1 of the Tax Code of Ukraine.

Key words: *parking fees, vehicles, local budget, Tax Code of Ukraine, object of taxation, rate of fees, local governments.*